

235.145

35145

OSCAR WILDE

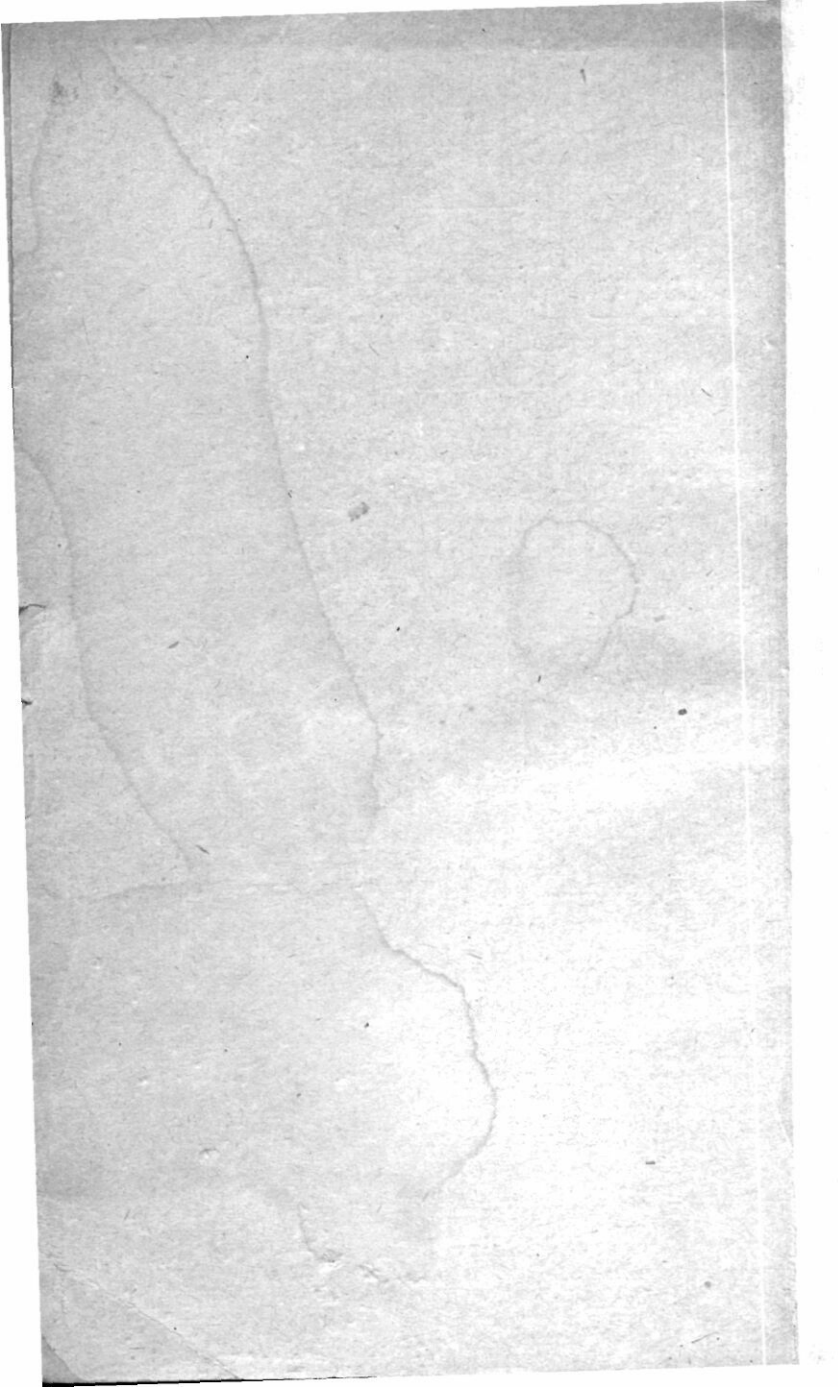
A READINGI FEGYHÁZ BALLADÁJA

FORDÍTOTTA
TÓTH ÁRPÁD

— de Long —

BUDAPEST
AZ ATHENAEUM IROD. ÉS NYOMDAI R-T. KIADÁSA
— MCMXXI —

OSCAR WILDE

740
198

A READINGI FEGYHÁZ BALLADÁJA

FORDÍTOTTA

TÓTH ÁRPÁD

Oscar Wilde
írásműve

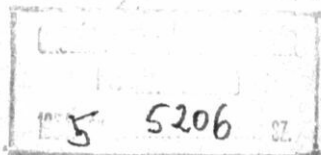
BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.T. KIADÁSA

1921

~~34.027~~ 235.145

10.192. — Budapest, az Athenaeum r.-t. könyvnyomdája.

ELŐSZÓ.

Wilde Oszkárnak van egy gyönyörű lírai költeménye, — „Eros kertje“ a címe, — mely az angol nyár tűzében virágzó növényvilág leírásával indul, de amelyből az arany hőmpölygésű strófák során valami földöntúli vegetáció varázsligete nő elő, a Szépség kábító parkja. Az egyszerű mérsékelt-övi virágok tropikus fényben izzanak, a szúzi violák és liliomok orchideás bujaságú illatot lehelnek s a sárga írisz lankadtan hajtja hátra fejét, hogy egy kék pillangó csókját ízlelje. S a szivárványos túlzású színek keretébe néhány emberi alak képét is odailleszti a költő, mintha márvány emlékszobrokat akarna felállítani a tündéri kert bizarr sétaútjain. Az a néhány szó, mellyel egy-egy ilyen figura körvonala körül van vésve, valóban szobrászi tisztaságú és keménységű, tömör jellemrajzot adnak, márványos teltséggel zengenek, s mégis, valamely reszkető nyugtalanság, ideges lebegés zavarja monumentalitásukat: a nemes kő havas fehérsé-

gére rávillózik a környező szírom-karnevál beteges, zsúfolt színgazdagsága. Ebben a költeményben a modern angol líra jeleseinek emel emléket Wilde, az előtte járt nagy költők alakjait idézi fel s állítja be a maga dekadens pompájú költészetének tropikus virágai közé s a forró strófákból a testvéri együvértartozás rajongása és lelkendező büszkesége árad.

Az angol költészet XIX. századi nagy virágzásának, az angol líra arany-korszakának Wilde Oszkár az utolsó nagy alakja. A Szépség kultuszának az a csodálatos páthosza, mely a Keats örökéletű ódáiból suhan föl először s amely szárnyaira kapja a következő nemzedék minden jelentősebb lírikusát, a Wilde költészetében éri el a „tovább nem lehet“-tetőpontot. Nála már szinte elviselhetetlen édességű a túlérlett gyümölcs nedve s versein megérződik a közeli bomlás, a fonnyadás kesernyés, vásító előíze. Ő már végképp elfordul az élet konkrétumaitól s az önmagáért való Művészetet hirdeti, a Hazugság apothéozisát, de valamely kérlelhetetlen archimedesi törvény értelmében művészete annál többet veszít súlyából, mennél mélyebbre merül el a Szépség kultuszának méz-hullámú, parttalan tengerében. Wilde Oszkár már epigonja a letűnő nagy korszaknak, ha a legnagyobb epigon is, akiről az

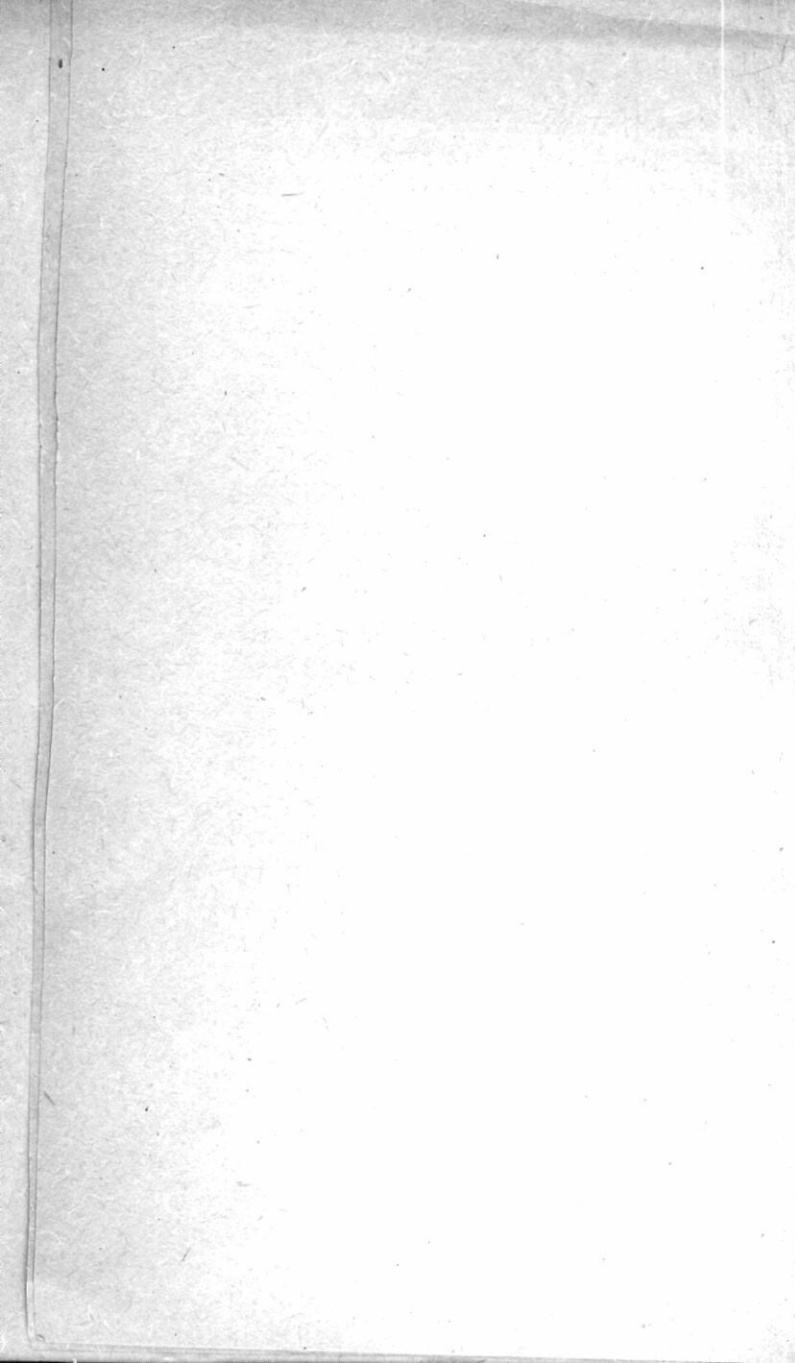
irodalomtörténet tud. Már kendőzi művészetét, gőgös merészséggel vesz át képeket, sablonokat a nagy elődöktől („Eros kertjé”-ben például nemcsak Keats és Shelley bámulatos bravúrú utánérzését vesszük észre, hanem még shakespeare-i átvételt is, melyben Shakespeare „daffodils, that come before the swallow”-ja „rustling bluebells come before the blackbird finds a mate”-ra változik). De a mély, primér hevű érzés hiányzik, s a költő eredetieskedései, különö, virtuóz elmefuttatásai, az elméleti kérdésekkel való újra meg újra ismétlődő bűvészeti mutatványai mind az epigon lázadozó erőfeszítését mutatják, valamely kétségbeesett versenyfutás szédítő galoppjára emlékeztetnek, melynek végén a diadalmas paripa könnyű lábszárai megtorpanva reszketnek s a hajlékony idomokról verejtek jeges gyöngye permetez: a csüggedt izmok könnye.

Ekkor jött a nagy pör s Reading, a fegyház. A vezeklés szörnyű hónapjai lekoptatták a káprázatos külső élet színes pávaköntösét s fölhorzsolták a rejtező, élő, meleg szívet. Az epigoni selyembáb lehámlott s a börtönudvar szürke levegőjében fölrepül az igazi, tiszta Költészet drága selyempillangója, mely „a Jövőnek rak magot”. A cella magányában szent, bús csoda történt, a börtönablak üvege, melyet „merőn néz a rab a

déli verőn“, csodálatos prizmává csiszoló-
dott s azt a sok gyönyörű szín-sugarat,
mellyé az angol költészet ősi fény-nyalábja
a modern nagy lírikusok műveiben tört
szét, most ismét egybeolvasztotta ez a prizma,
a hófehér, milton-i tisztaságú régi sugárra.
A readingi ballada, melynek megírására
egy halálra-ítélt rabtársának pusztá látása
ihlette a költőt, Wilde Oszkár oeuvre-jének
legnemesebb hajtása. A régi ballada-formát
használja, de semmi sincs már ebben a bal-
lada-forma modern, rossetti-s affektáltságú
finomkodásából, nemes, tiszta ének ez, egy-
szerű szavak kevés díszű zenéje, ahol a kö-
zéprímek nyugtalan feljajdulására komor
kérlelhetetlenséggel csap le a zord, egytagú
hármás-rím kemény kalapácsa. Kompozí-
ciója, művészi elrendezése alig van, mind-
egyik rész ugyanazt variálja, a rabok sötét
életét és fénytelen halálát, a végtelen sóvár-
gást a kis négyszögletű égdarab felé, mely
a rab számára Krisztus bocsánatos országá-
nak bejáratát jelenti, a Szabadulás égbenyíló
kis kék ajtaját. De az egyhelyben járó ritmus
kitűnő érzékeltetője a rabséták monoton vi-
gaszталanságának, a reggeltelen és alkonyta-
lan, egyszínű kétségbeesésnek s a keserű re-
zignációból szárnyaló hitté nemesülő érzelmi
bensőség művészi tekintetben is egyre to-
vábbviszi a nagyszerű költeményt.

A readingi balladának már nem egy magyar fordítása forog közkezen. Ha most mégis újabb fordítás tesz kísérletet az angol remekmű hazánk nyelvén való megszólaltatására, indokolja ezt az a kötelesség, mellyel minden tovatűnő nemzedék tartozik az örök dolgok iránt. Szép és kegyeletos feladat, ha nyelvünk és verselésünk fejlődését felhasználjuk arra, hogy az új vivmányok segítségével minél maradéktalanabbul tegyük a magunk tulajdonává az el nem múló kincseket. A fordítások közös sorsa, hogy lassan-lassan megkopnak: az a lélek, mely az eredetit alkotta, mégis csak az eredetinek titkos, át nem ültethető, ki nem elemezhető lényege marad s a fordítás, a nagy lélek híjján, elhalványodik, mihelyt a fordító generációjának technikai készülsége rozsdásodni kezd. Minden fordítás csak egy-egy töredékes visszhang, örök zenékre. Ha a jelen kísérletnek valamivel színesebb és hívebb a csengése, ezt az érdemét csupán annak köszönheti, hogy a Nyugat íróinak tízéves, közös munkája a magyar verselés technikáját jelentős lépéssel vitte előbbre.

TÓTH ÁRPÁD.

A READINGI FEGYHÁZ BALLADÁJA.

Néhai C. T. W. királyi lovas-
gárdista közlegény emlékeze-
tére, aki meghalt a readingi
fegyházban, 1896 július 7-én.

I.

Ő már skárlát egyenruhát
Vér- s borszinűt nem ölt,
Mert vér s bor mocskolá kezét
S elfogták, sorsa betölt,
A némbernél, kit szeretett,
S kit ágyában megölt.

És szürke rongyban róttá szegény
A rabsort, a sivárt,
Fején krikett-sapkát viselt
És víg ütemre járt,
De még sohsem láttam szemet,
Napfényre oly sovárt.

Nem láttam senkit oly mohón
Csüggni a kis darab
Kékségen az udvar fölött,
Mit égnek hí a rab,
S min felleg száll, ezüst hajó,
Mit a szél tova kap.

Egy más kört én is róttam ott,
 Mely torz sétán forog;
 Tünődtem: öt mi nyomja, mi bűn?
 Súlyos vagy könnyű dolog?
 S mögöttem egy hang sűgva szólt:
 „A cimbora lógni fog!”

Úr Jézus! a vak udvar ott
 Fordult egyet velem,
 Izzó vasbűraként a lég
 Rámzúdult hirtelen
 S bár lelkem rég kín marta, most
 Más fájt, más gyöttelelem.

Az vájt belém: mi űzi őt,
 Hogy oly loholva jár?
 S az izzó égre gyúlva bús
 Szeme mért oly sovár?
 — Megölte, akit szeretett
 S meg kellett halnia már!

*

De mind megöljük, amit szeretünk,
 Tagadni ne is akard:
 Van úgy, hogy zord nézés is öl,
 S van mérég, bókba takart,
 S a gyávák gyöngéd gyilka csók,
 De a bátrak fegyvere kard!

S van agg, aki szerelmet öl
 S van, aki ifju még,
 Soknak vad marku pribékje Kéj
 S a Pénz is ily pribék,
 De ki késsel öl, irgalmasabb,
 Mert úgy gyorsabb a vég.

S van hosszú láz s van röpke hév,
 S hány ád meg vesz vele!
 Szerelmet ez zokogva tép
 S az szótlan rázza le, —
 De mind csak öl, aki szeret,
 Bár nem mind hal bele.

*

Nem mind hal csúf szégyenhalált,
 Mikor — oh szörnyű vég! —
 A nyak körül hurok kerül
 S takarva az arc, a kék,
 És várja a lábbal alázuhanót
 A pallón sanda lék.

S a néma örök közt sem ül,
 Kik, telvén éjre nap,
 Lesik, csordúl-e könnye már
 S hogy mily imákba kap,
 S nem lopja-é meg börtönét,
 Hol ő a préda: a rab?

S hűs hajnali cellán sem riad
 S zord népet nem talál:
 Vacogva eléje fehér pap és
 Setét sheriff nem áll,
 Se éj-tógás direktor úr,
 Kinek arca is sárga Halál.

S nem ugrik föl, a rabruhát
 Kapkodva, míg a rideg
 Felcser zsebórán méri le,
 Mint ráng az árva ideg,
 Melynek kín e halk tik-tak is
 S mint zord kalapács üti meg.

S nem érzi, torkán mint kapar
 Vad szomj is, esztelen,
 Ha jó a nagykesztyűs bakó,
 Lágy posztón, nesztelen,
 S hármass bőrszíjjal megköti őt
 S több szomja sohsem leszen...

S főhajtva gyászimát se hall,
 Mely bűgva szívébe tép,
 S míg rettegése is arra vall,
 Hogy teste-lelke ép,
 Koporsóján se botlik át,
 Ha az únt műhelybe lép.

S nem nézi merőn, ha fényt verőn
 Gyúl fönn az üvegtető,
 És cserepes ajkán se repes
 Vágy: könnyű halált epedő
 S vonagló arcán Kajafás
 Csókját sem érezi ő...

II.

Hat hétig róttá, szürke társ,
 Az udvart, a sivárt,
 S krikett-sapkásan és vidám,
 Dacos ütemre járt,
 De még sohsem láttam szemet,
 Napfényre oly sovárt.

Nem láttam senkit oly mohón
 Csüggni a kis darab
 Kékségen a fejünk felett,
 Mit égne hű a rab,
 S min gyapjas felhőt tépdés a szél,
 Míg foszló bolyha marad.

Balgán ő nem tördelt kezét,
 Mint aki költi még
 A hült Reményt, mely szörnyű odúnk
 Vak éjén halva rég,
 Csak hagyta: szemét hadd telje a nap
 S mellét a reggeli lég.

Kezet nem tördelt s könnye se hullt,
 S nem volt se vad, se mord,
 Csak itta a langy lég lágy italát,
 Mint melybe mák leve forrt,
 S nyílt szájjal itta a napot,
 Mint drága, isteni bort.

És én s a másik árva raj,
 Mely ott körben forog,
 Feledtük, rajtunk mi a gond,
 Mily nagy, vagy könnyű dolog,
 S a bús csapat szeme rátapadt
 A társra, ki lógni fog.

S oly furesa volt az: látni őt,
 Mily víg ütemre jár,
 És furesa volt szemén a tűz,
 A fényre oly sovár,
 S oly furesa volt: a számadást
 Már tudni, mi rája vár.

*

Mert a szil s a cser tavasszal ezer
 Rügyet vigan nyitó,
 De mennyire más a vad, viperás
 Tövön nőtt bús bitó,
 Mely ha tar, ha zöld, valakit megölt,
 S gyümölcse undorító.

És kegyteli táj, hol már mi se fáj,
 A föld fiának az ég,
 De fönn a bús padon a gúzs
 Közt nyögni szörnyü a vég :
 Az ég honát szűk hurkon át
 Utólszor látni még...

És édes, amíg a szív ere víg,
 Hegedűre az ifjui tánc,
 A flóta ha zeng, a hárfa ha peng
 És perdül a fürge lánc,
 De jaj, ha holt lábad bomolt
 Táncával a szélbe rángsz !

Így, napra nap, mi, sok árva rab,
 Lestük szegény fiut,
 S tűnődünk : jaj, ránk is talán
 Ily végzet átka jut :
 Les a gyúlt Pokol s csak bujdokol
 Vak lelkünk s mit se tud.

*

Végül, holt társ, már nem loholt,
 Hol a bús nép körbe jár,
 S tudtam : siralomházban ül,
 Mit vak dokk zord fala zár,
 S hogy isten szép földjén soha
 Nem láthatom újra már.

Sorsunk ez volt : két dúlt hajó,
 Vész közt találkozó,
 Jelünk se volt, szavunk se szólt,
 De mért is volna a szó :
 Találkozónk nem ünnepi est,
 Rút nap volt, búra hozó.

Két számkivetettre így borult
 Börtönfalas setét,
 Kiket már minden szív kizárt
 S a jó isten se véd:
 A fogda-pokol, hol a Bűn lakol,
 Ránk esapta vas fedelét.

III.

Falak öve közt, dokkok köve közt
 Nyirkos, mély udvar áll,
 Itt szítt leget ő, hol az égi tető
 Bús ólomszínt szítál,
 S kétoldalt két ór leste, nehogy
 Elkapja már a halál.

S benn a padon sem ült szabadon,
 Még ott is, éjre nap,
 Lesték, ha kelve könnye pereg
 S ha fekvé imákba kap,
 Lesték, ne lőpja meg a bitót,
 Hol ő lesz préda: a rab.

S szabott rá az igazgató
 Zord rendszabály-hadat:
 Jött orvos, kinek a halál
 Csak kór-tény, szürke adat,
 S naponta kétszer pap, ki beszél
 S szent könyvecskéket adat.

S naponta kétszer szítt pipát,
 Egy-egy pint sört is ivott,
 Elszánt lelkén a retteget
 Már nem talált buvót,
 Sőt szava már: — oh jönne bár! —
 Bakót vigan hívott.

S egy őr se merte kérdeni,
 E torz szó mire megyen?
 Mert aki mord foglári sort
 Vállalt, így is tegyen:
 Annak kemény ajkán lakat
 S arcán álarc legyen.

Oh mert különben halk szava tán
 Könnyes lesz és szelíd,
 S a gyilkosok odvába zárt
 Szánalom kin segít?
 Testvéri beszéd áldott neszét
 Melyik szív érti meg itt?

*

S csak jártuk a kört: bicegő, gyötört
 Dísz-falka, bohóci raj,
 S nem vájta agyunk, hogy kik vagyunk:
 Pokol brigádja, hajh!
 Csupa maskara-báb, csupa ón-sulyu láb
 S tövig lenyírva a haj.

S téptünk kátrányos kötelet
 S körmünk vérzett s letört,
 Ajtók pora várt, sikáltuk a zárt,
 Más meg cellát söpört,
 S deszkás folyosót mind sorba mosott,
 Csörgetve a csöbört.

S mind tört köveket s varrt zsákszövetet,
 S fúrt porló sziklafalon,
 S pléhet kalapált s fájó dala szállt,
 Hol izzaszt kerge malom,
 De a szívbe bent iszonyu csend,
 Ott húnyt a Borzalom!

Csend, rémitő... a rém idő
 Állt, — hínárfogta ár, —
 S feledte mind: felé mi int,
 Rab-sír, tébolyda bár,
 Míg egy este, láttuk, visszajövet:
 Egy friss sír nyílt üre vár!

Oh, élő volt a tágra tárt
 Ásító, sárga torok,
 Vérért epedt a rög s a repedt,
 Gyűrűs aszfalt-burok,
 S tudtuk: mire új hajnal szele fúj,
 Egy társunk lógni fog!

Jöttünk befelé s lelkünk betelé
 A Sors, a Halál, a Gond,
 S jött kis táskával a bakó:
 Imbolygó esti pont,
 S a számozott vas-sírba ki-ki
 Vacogva szerteosont.

És éjjel a holt folyosókon át
 Úgy sejlett, rém-raj ered
 S leng, jár s óson e vas városon,
 Nesz nélkül töltve teret,
 S a rács mögül, hol az éj meg-ül,
 Viasz arcuk lesbe mered.

S ő úgy pihent ott, mint akit
 Künn ringat szende rét,
 Nem is értették zord őrei
 Édes, mély szenderét:
 Hogyan alhatik így, aki érzi nyakán
 A hóhér kenderét?

Pihenni ki bír, hol nyögve sír
 Még az is, féktelen,
 Ki csak ölt s rabolt s könnye sohse folyt
 S most virraszt végtelen,
 Míg agyán vadúl a *más* kinja dúl
 És gyötri éktelen ?

*

Jaj, szörnyű az : vergődni a más
 Halálos bűneért,
 Mint kard hegye szúr, mely a szívbe fúr
 Tövig s mérgezve sért,
 S rá könny pereg, ócsöppü sereg,
 Bár más ontotta a vért.

Posztópapucsos sok nesztelen ör
 Cellánkba be-belesett,
 És szánta a rajt, mely a köre hajt
 Bús főt, gyötrelmeset,
 S mely — oh csoda ! — mint még soha :
 Imázva térdre esett...

Vergődve folyt s vad volt s bomolt
 Térdelve, imázva e tor,
 Setét gyászszátrat vont föl az éj,
 S az is dúlt volt s komor,
 S bűnbánatunk zord íze mart,
 Mint spongyán keserű bor.

*

Kelt szürke zaj, kelt rőt zsivaj :
 A kakas hangja szólt,
 De vackunk torz nép kúszt a körül
 S az éj még nem oszolt ;
 Úgy tűnt : örök táncsal pörög
 A sok gonosz kobold.

Ujúlt, ha szűnt: kelt, meg tovatűnt,
 Mint ködben utassereg,
 Surrant a minét, mely a hold színét
 Ellepve körbe pereg,
 Míg lejtve vegyül, aki lakzira gyűl
 S szörny bájjal ineseleg.

Mert láttuk amint kacintva int
 Az árnyraj s karba-kar
 Kört körre kerül s új táncnak örül,
 Szellemcsárdást kavár,
 Vadat s furát, száz torz figurát,
 Mint szél, ha fövenyt zavar.

S járták tovább, mint ferde fabáb
 Ráng dróthegyü lábaival,
 S fülünkbe gyűlt az iszonyt füttyült
 Rút maszkjuk alól a dal,
 Mely a holtakat is, jaj, a holtakat is
 Felkölti, úgy rivall:

„Hujhuj!” — így üvölt — „jó tág ez a föld!
 De a béklyó lomha suly ám!
 És úri dolog, ha a kocka forog,
 Csak nyerni s nem ülni pulyán, —
 De a Bűn lever s nem nyer aki mer
 A Szégyen zord lebuján!”

S nem volt levegő ez a lebegő,
 Ujjongó, pokoli nép,
 Jaj! tudja a rab, kit a lánc harap
 S a vas lehúzó, ha lép, —
 Krisztus sebére! — tudja, hogy él
 Mind-mind ez a fancesali kép!

Kört körre még, — forgó kerék, —
 Pár párt kuncogva karolt,
 S volt, aki kiállt s bájat kínált
 S a lépcsőn felfarolt
 S mind leste imánk s kancsítva ránk
 Így majmolt s udvarolt.

*

A reggeli szél már nyögve suhant,
 De még vak volt a lég,
 Sűrű szövetét a nagy, éji, setét
 Szövőszék szötte még,
 Ám térden a rab mind félte a nap
 Jöttét, mely bosszura ég.

És nyögve a szél átjárta a hús,
 Könnymosta, zárt falakat,
 S mint érchorog, küllőn ha forog,
 Pere percebe fájva akadt:
 Bús szél! mit tettünk, hogy reánk
 Ily vad dühöd szakadt?

Majd láttam a rács-árny ón-fonatát,
 Hogy a mészfalon lenyúl,
 Szemközt a pricesel, melyet az ács
 Pár deszkából gyalúl,
 S tudtam: már messze, valahol
 Az Úr vérhajnala gyúl.

*

Hat óra... cellát söprögetünk...
 Hét óra... újra csend...
 De mintha vakon a holt falakon
 Nagy szárny suhogna fent,
 Bús fagy szele száll: a nagyúr, a Halál
 Ím ölni megjelent.

Nem volt e vendég leple bibor,
 S nem hozta 'hold-szinü ló,
 Pár ölnyi zsineg, faggyús fa-sinek, —
 Bitóra ennyi való;
 Mit a Rém hozott, csak ily átkozott
 Gúzs volt, szörny tette jó.

S mint éji had, ha lápra akad
 S hinár fon a lábra bogot,
 Pisszenni se mert, imát se kevert
 A sok rab s nem zokogott, —
 Csak meghalt bennünk ott valami:
 A Remény halt meg ott.

Mert zord útján a Bűnhödés
 Jön-jön s a lépte komor,
 Gyöngét lever, erőst lezúz,
 Rágázol s hant fedí, por,
 S vad szörnyeken is, apagyilkoson is
 Vas sarka áttipor...

*

Így vártuk a nyole bús óraütést,
 S már nyelvünk marta a láz,
 Mert nyolcra ha kong ez a szörnyü gong,
 Egy lelket porba aláz,
 S vad gúzzsal a Sors, az ölni gyors,
 Jót s rosszat sorba gyaláz.

Így vártuk, tétlen, a zord jeladást,
 Halk raj, mely élni se mer,
 Sok lomha rab, bús szirt-darab,
 Mely holt pusztán hever
 S csak a szíve dobog, mint dob ha dohog,
 Mit örült bú dühe ver.

*

S riadt a hang: a rabharang
 Felverte a gyász leget
 S minden zugot átkúsza bugott
 A jaj, a szárnyaszegett,
 Mint bélpoklos ha bujva rí
 Zsongó zsombék megett.

S mint bús álomból, mely felénk
 Rémtükröt fordító,
 Elénk kép tűnt: zsiros hurok
 S éjszínű, zord bitó
 És jajduló, hörgésbe fuló
 Ima hangja is, ordító...

S hogy mily iszonyú volt ez a bú
 S a végső ordítás,
 A vad sohajok s vérízű jajok, —
 Mint én, nem tudja más,
 Mert annak, ki több életet él,
 Sírt több halál is ás.

IV.

Nincsen rab-istentisztelet
 Bitós foltú napon,
 Mert akkor a káplán szíve nehéz,
 Vagy arca fakó nagyon,
 S jaj volna látni mord szemét
 S ami benne írva vagyon.

Benn vártuk hát a bús delet,
 Míg végre az óra kong
 És kulcesomó csörg arrafelé,
 Hol cellák népe borong,
 S külön, szűk poklából ki-ki
 A vaslépcsőre szorong.

De künn, az édes levegőn,
 Nem a régi séta járt;
 Láttuk: sok arcot kín meszel,
 Mást meg zöld színbe márt,
 S nem láttam én még ennyi szemet,
 Napfényre ily sovárt.

Nem láttam népet ily mohón
 Csüggni a kis darab
 Kékségen messzi, messzi fönn,
 Mit égnek hí a rab,
 S min könnyű felhőket tova
 Szabad szél víg lehe kap.

De sok közülünk csüggeteg
 Lankasztott bús fejet,
 Tudván: őt illetné halál
 Ama másik helyett,
 Hisz az csak élőtl, de ő
 Földült egy sírhelyet.

Mert az, ki már másodszor öl,
 Egy sírt is újra dúl,
 A foltos leplű régi holt
 Kikél s új vére hull,
 Sűrű, kövér csöppel a vér
 Hull egyre s hasztalanúl!...

*

Hordván csúf, majmos, clown-ruhát,
 Min horgos nyílsor a rajz,
 Csöndben keringtünk, míg a csuszós
 Aszfalton járta a hajsza,
 Csöndben keringtünk, lomha csapat,
 Kit szóra semmi sem ajz.

Csöndben keringtünk és üres
 Agyunkon át a Múlt,
 Az emlékek setét szele
 Vadul süvítve dúlt,
 S előttünk Borzalom loholt
 S nyomunkba Iszony lapúlt.

*

S lépdelt köztünk sok ór le-föl,
 Bús nyáj közt hetyke csapat,
 Díszben voltak, mit hordani
 Csak ünnepnap szabad,
 De hol jártak ma: mondta a mész,
 Mely eszmájukra tapadt...

Mert hol tág torkot tárt a verem,
 Nem volt ott síri halom,
 Csak összehányt sár meg homok
 Belül a ronda falon,
 Meg izzó mészből gyásztakaró,
 Halottat fedni valón.

Mert ily rút szemfedő lepi
 A holt boldogtalant,
 Kit, csúfra meztelent, borít
 Rabudvar mélye alatt:
 Bokáit béklyó s tagjait
 Mardossa tűz-inyü hant.

Csontját s husát a lángfogu mész
 Harapva körülveszi,
 És omló csontot éjszaka rág,
 S lágy húst napközbe szí, —
 S hol a húsba kap, hol a csontba csap,
 De a szívet egyre eszi.

*

Itt három hosszú évig a pór
 Nem vet és nem arat,
 Itt három hosszú éven át
 Meddő ugar marad,
 S holt közönyére méla ég
 Küld bámész sugarát.

Mert mondják, gyilkos szív porán
 Csak mérges dudva nyit;
 De nem! nem oly rideg a rög,
 Mint véli paraszti hit
 S szűzibb fehér s égőbb piros
 Volna a rózsá itt.

S tán szíve nyitna hókehelyt
 S bús bíbort ajkai,
 Mert égi jel tárhatja fel:
 Az Úr ohajja mi?
 Hisz egykor a tar bot a pápa előtt
 Bimbózva hajta ki...

De hajh, nem nő börtön legén
 Vér- s téj-szín rózsá, friss,
 Utunkon rossz salak recseg,
 Meg tört cserép s kavics:
 Nem juthat balzsamul virág
 A durva rabnak is...

Nem hull bor- és téj-szín szírom
 Halkan, vigasztalón,
 Hirdetni, sár s homok fölött,
 Belül a ronda falon,
 Hogy értünk is keresztalált
 Halt hajdan az Irgalom...

De bár szegény halott körül
 Rút rabfal komorul
 És fel se járhat éjszaka,
 Mert rá bilincs szorul,
 És fel se sírhat, mert fölé
 Áldatlan rög borul, —

Mégis: reá már béke vár,
 Pihen az árva rab,
 Agyát nem őrli örület
 S rá új nap kínja se csap,
 A fénytelen mélységbe lenn
 Nem bántja hold, se nap...

*

Fölhúzták, mint egy bestiát
 S a rekviem jele
 Nem kondult érte kérdezőn:
 Üdvöt szegény lel-e?
 Egy-kettő, sebtén úgy veték
 A rossz gödörbe le.

Letépték vászonrongyait,
 Hadd lepje légy s szemét,
 Röhögték rőt, puffadt nyakát
 S düllelt, meredt szemét,
 S szórtak veszett szitkot s meszet
 Befödni tetemét.

A káplán le se térdepelt
 Az átkos sír felett,
 Keresztet sem tűztek reá,
 Szent, krisztusi jelet,
 Bár Krisztus egykor néki is
 Szabadítója lett.

De mindegy az, — Sors szabta így,
 Bezárult a gödör,
 S idegen szívek öntözik,
 Sok tört, bús könnyvödör :
 Rabok siratják, vert sereg,
 Kiket úgyis gyász gyötör...

V.

A törvény jó-e ? — nem tudom,
 Vagy rossz ? — nem kérdem én,
 Azt tudni csak e rút odún,
 Hogy zord a fal s kemény,
 S minden perc bús nap s hosszú év
 Minden nap s nincs remény.

Mit ember az emberre mér,
 Fájd az, — ezt tudni csak !
 Mióta testvért ölt Káin
 S forog a föld, a vak,
 A rossz rostán ocsú marad
 S kihull a tiszta mag.

S tudom, — s bár tudná mind aki él,
 Mily átok s micsoda gyász
 Minden kő, mellyel bús rabot
 Kerít el szörnyű ház,
 S a rács, mely rejti az Úr elől,
 Testvérünk mint igáz.

Nem néz be hozzánk anda hold,
 Édes nap nem izen,
 De jól van ez így, jó az irígy
 Pokolrács... jaj, hiszen
 Nem bírna el ilyen iszonyt
 Se égi, se földi szem !

Börtön kövén csak vaksi növény,
Csak mérges Bűn terem,
És hervad minden jó virág,
Mert zárva a verem :
Hajdúnk a sápadt Rettegés
S profósunk Gyötrelem.

Sok szepegő gyereket itt
Bőjt ríkat, éjre nap,
S búsakra bot, gyöngékre robot,
Vénekre gúny düho csap,
Sok agy bomol, sok szív romol,
S nem is szólhat a rab.

A szomorú sok zárka-odú
Mind csupa trágya-ágy,
Élő halál vad búze száll
S lélekzeni se hágy,
S az emberi gép egy vágya se ép,
Csak az állati vágy.

Torkunk öklend a ronda víz
Hináros undorán,
Meg a latra mért fanyar kenyér
Gipszes habares-porán,
S álmunk vad szemmel ijdedez
S elfut tőlünk korán.

De bár éh-szomjunk vézna, zöld
Kígyója marva nő,
A szörnyű koszt, mit dobva oszt
Az ór, mindegy : minő,
Ám jaj ! mit nappal görgetünk,
Szívünk lesz éjjel a kő...

Örök a szív vak éje s örök
 A cella árnya bent,
 Külön poklunkban hajtjuk így
 A tengelyt s tépjük a lent,
 S ércnyelvű zajnál iszonyúbb
 Körül a tompa csend.

Felénk testvéri szó szelíd
 Zengése sohse lejt,
 A szem, mely ajtónkon beles,
 Szánó könnyet nem ejt,
 Lelkünk lohad, testünk rohad,
 S mindenki elfelejt.

Az Élet rozsdás láncá így
 Lomhán husunkba vág,
 S átkunk hörög s könnyünk pörög,
 Vagy sorsunk csendbe fáj,
 De végül szívünk megtörik,
 Mert ez szent, égi Szabály.

*

És minden szív, mit megtör az Úr
 S mit börtön mélye temet,
 Áldott szelence s benne dús
 Nárdusból drága kenet,
 Minő az Úrnak illatozott
 A leprás házba menet.

Oh! boldog a szív, mely megtöretik,
 Rá ég irgalma vár!
 Ha a földi út ily célra fut,
 Mocskolhat-é be sár?
 Törött szívnél illőbb kaput
 Az Úr előtt ki tár?

*

Már őt, kinek rőt, torz nyaka
 És dült szeme csupa szenny,
 Az várja, ki a latrot is
 Megáldá: „Üdvre menj!”
 A szívet, mely megtöreték,
 Kegyébe vészi a Menny.

A rőt tógás törvénytudó,
 Bár három hét kevés,
 Ennyit hagyott: keresni írt
 Beteg lelkének és
 Tisztára mosni bús kezét,
 Mit elmoeskolt a kés.

S vérkönnyel áztatá kezét,
 Mit elmoeskolt a vas,
 Mert vér s könny moshat bünt csupán,
 Mely tört vérrel avas,
 S hol káini folt bibora volt,
 Kereszt gyúl, szűzi, havas.

VI.

Reading alatt, readingi vad
 Börtönben egy árva rab,
 Szégyenverembe vetve pihen,
 Hol az izzó mész harap,
 S kit e lánglepel tüze lep el,
 Sírján jel sem marad.

De itt, míg Krisztus hívja majd,
 Neki is béke jár,
 Ne hulljon hát rá balga könny,
 És sóhajtozni kár:

Megölte, akit szeretett
S meg kellett halnia már.

Mert mind megöljük, amit szeretünk,
Tagadni ne is akard:
Van úgy, hogy zord nézés is öl,
S van méreg, bókba takart,
S a gyávák gyöngéd gyilka csók,
De a bátrak fegyvere kard!

NÉHÁNY SZÓ
A HIRES KÖNYVEK
GYŰJTEMÉNYÉNEK CÉLJÁRÓL, JELEN-
TŐSÉGÉRŐL ÉS PROGRAMJÁRÓL.

Az Athenaeum irodalmi és nyomdai r. t. Zola: Thérèse Raquin-jével megindította a »Hires Könyvek« című gyűjteményes vállalatát. A címe egyúttal a programja is ennek a könyvsorozatnak. Tudniillik olyan könyvek gyűjteménye lesz, amelyet a hazai, vagy a külföldi közönség egyhangú ítélete híresekké avatott. Nem új könyvek sorozata a »Hires Könyvek«, hanem

a világirodalom legkiválóbb oly alkotásai-
nak kincsestára, amelyek vagy tárgyuk, vagy szer-
zőik, vagy bármely más egyéb körülmény foly-
tán híresekké váltak. Mindezek a könyvek kitűnő
fordításban, a mai viszonyokhoz mérten isőrendű
kiállításban kerülnek a magyar közönség elé. Ez a
»Hires Könyvek« célja és jelentősége.

Eddig megjelentek:

ZOLA: THÉRÈSE RAQUIN
BALZAC: A 30 ÉVES ASSZONY
SHAW: BARBARA ÖRNAGY
DE AMICIS: A SZIV

Sajtó alatt:

TOLSTOJ: SEVASTOPOL

Előkészületben:

MERESKOVSZKI: ÖRÖK UTITÁRSAINK
(Ewige Gefährten)

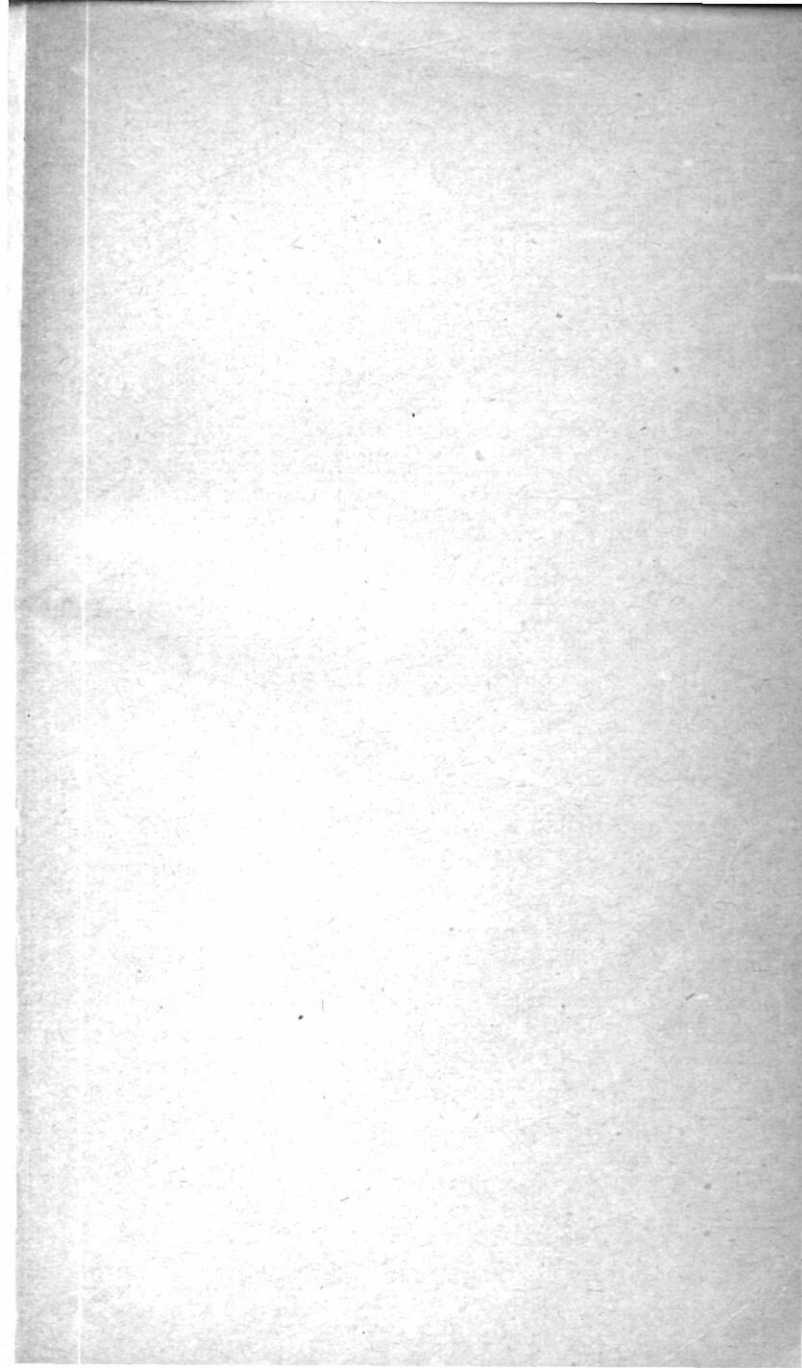
BÉDIER: TRISZTÁN ÉS IZOLDA

LE SAGE: GIL BLAS

stb. stb.

Ez a rövid program is bizonyítja, hogy való-
ban »Hires Könyvek«-et akarunk a magyar közön-
ségnek nyújtani. Nem túlozunk, ha azt állítjuk, hogy
az új könyvsorozat megindítása egyik legnagyobb
jelentőségű eseménye a magyar irodalomnak és könyv-
piacnak. A »Hires Könyvek« kötetei részletfizetésre
is kaphatók a Magyar Könyvterjesztő Vállalat r.-t.-
nél Budapest, VII., Erzsébet-körút 7 III.

Ára 8 korona

652. SZ.

1019

